

De rol van ouderkenmerken bij de schoolgang van kinderen met een Turkse achtergrond

Universiteit Leiden

Mark Kok
s1180274
Universiteit Leiden, Nederland
Afstudeerrichting: Gezinspedagogiek
Begeleiding: Drs. M. Prevoo
Prof. Dr. J. Mesman
22-01-2014

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Introductie	4
Onderzoeksvragen	7
Methode	9
Procedure	9
Onderzoeksgroep	9
Meetinstrumenten	10
Data-analyse	12
Resultaten	14
Data inspectie	14
Correlaties	15
Mediatie	16
Discussie	19
Beperkingen	22
Relevantie en aanbevelingen	23
Conclusie	24
Referenties	25

Samenvatting

The social integration of the Turkish immigrant population is an important topic in the ongoing public debate in the Netherlands and other western European countries. This research aimed to investigate the way school attitude and acculturation of Turkish parents influences their children's school attitude, school performances and acculturation. The socioeconomic status (SES) of the family was used as a covariate. The sample consisted of 53 families with children in the eighth grade of Dutch primary school (the year before the transition to secondary school) . During, and prior to a home visit the father, mother and the child filled in a questionnaire. The degree of acculturation was measured by two items of the Acculturation Questionnaire –Short Form. The mother's school attitude was measured by two items that were developed by researchers who took part in the project *De Volgende Stap*. In addition, four items were taken from a questionnaire of The Eunice Kennedy Shriver National Institute of Child Health and Human Development, to measure the school attitude of the child. School performances were reflected by the teacher's secondary school advice for the child. The hypotheses were that the parent variables would be positively related to the child variables and that the children with a higher degree of acculturation and more positive school attitudes would perform better at school. Positive correlations were found between the acculturation of the mother and the acculturation and school performances of the child. However, these relations were no longer significant after the SES variable was added as a covariate. An SES indicator, the annual family income, was related to the child's school performances: on average, children from families with a high, annual income perform better at school. The SES turned out to be the underlying, explanatory variable in the relation between parent variables and the child's school performances.

Keywords: Turkish, acculturation, education, school performance, school attitude, socioeconomic status

Inleiding

Ondanks dat immigranten en hun kinderen in veel West-Europese landen al lange tijd deel uitmaken van de maatschappij is er nog steeds een structurele achterstand van deze groepen op verschillende gebieden (Ricucci, 2008). De contrasten tussen de immigrantenpopulaties en de autochtone bevolking zijn een zorg van zowel nationale overheden als lokale organisaties.

Het onderzoek *De Volgende Stap* richt zich op ontwikkelingsprocessen van kinderen uit gezinnen met een migrantenachtergrond tijdens de overgangen naar de basisschool of de middelbare school. Dit onderzoek wordt uitgevoerd in Nederland, Noorwegen en Duitsland. In deze landen wonen veel immigranten, waarbij de Turken een groot deel van de immigrantenpopulatie uitmaken (SIMCUR, 2009). De aspiraties, prestaties en mate van adaptatie van de adolescenten uit de Turkse immigrantengroep zijn daarom belangrijke maatschappelijke onderwerpen in de betreffende landen. Dit zijn namelijk indicatoren voor de mate van sociale integratie (SIMCUR, 2009). Het hier beschreven onderzoek zal zich verdiepen in ouderkenmerken die mogelijk van invloed zijn op de schoolgang van kinderen met een Turkse achtergrond. Het doel is namelijk om te onderzoeken wat de rol is van de schoolattitude en acculturatie van ouders bij de schoolattitude, schoolprestaties en acculturatie van hun kinderen.

De blik is in dit onderzoek dus gericht op het domein onderwijs, omdat dit domein één van de belangrijkste bruggen tussen culturen vormt (Arends-Toth & Van de Vijver, 2003). De schoolattitude van ouders is van invloed op de manier waarop onderwijs kinderen bereikt. De tijd en aandacht die ouders in de schoolgang van hun kind investeren heeft namelijk invloed op de mate waarin het kind van het onderwijs kan profiteren (Driessen, Smit & Slegers, 2005; Fan & Chen, 2001).

Uit onderzoek door Driessen (2002) is gebleken dat allochtone ouders op bepaalde vlakken van ouderbetrokkenheid (huiswerkondersteuning, bezoek aan ouderavonden en praten over school binnen het gezin) minder ondernemen dan autochtone ouders. Tevens presteren kinderen uit etnische minderheidsgroepen vaak minder goed op school dan autochtone kinderen (Centraal Bureau voor de Statistiek [CBS], 2001). Hierbij dient opgemerkt te worden dat sociaaleconomische aspecten als opleidingsniveau van de ouders en het gezinsinkomen dit verschil tussen kinderen met een Nederlandse en een Turkse achtergrond kunnen verklaren (Verkuyten, Thijs & Canatan, 2001). De allochtone bevolkingsgroep behoort namelijk gemiddeld tot de

lagere arbeidsklassen en heeft een lagere opleidingsachtergrond. Deze aspecten staan in negatieve relatie tot schoolsucces, wat onder andere betekent dat een laag inkomen en/of een lage opleidingsachtergrond van de ouders gerelateerd is aan verminderd schoolsucces van het kind (Lacante, Almaci, Van Esbroeck, Lens & De Metsenaere, 2007). Zowel cultuur als sociaaleconomische status lijken dus allebei een rol te spelen bij de schoolprestaties van kinderen met een Turkse achtergrond.

In dit onderzoek wordt onder de schoolattitude van ouders de visie van de ouders op de gedeelde verantwoordelijkheid tussen ouders en school verstaan. In de Nederlandse cultuur ligt de voornaamste verantwoordelijkheid voor de opvoeding van kinderen bij de ouders (Smit, Driessen & Doesborgh, 2005). Het algemene beeld is dat de school een plek is om te leren en dat ouders opvoeden. Het heersende beeld is dan ook dat de verantwoordelijkheid voor het verinnerlijken van normen en waarden voornamelijk bij de ouders ligt. Op school ligt de focus meer op de intellectuele ontwikkeling. Deze gedachtegang wordt echter niet door elke ouder gedeeld en/of uitgevoerd (Nijstens, 1998). Zo zien veel ouders met een Turkse achtergrond de school vooral als een plek waar het kind discipline bijgebracht moet worden (Driessen, 2003). Ook vinden zij dat de school hoofdverantwoordelijke is voor het kind wanneer hij/zij op school is. Niet elke ouder met een Turkse achtergrond heeft deze ideeën. Deze variatie in gedachten onder immigranten-ouders wordt voornamelijk bepaald door acculturatiefactoren als de religieuze achtergrond, oriëntatie tot de Westerse wereld en mate van integratie in de Nederlandse maatschappij (Driessen, 2003; Berry, Phinney, Sam & Vedder, 2006).

Acculturatie is een proces van psychosociale verandering dat ontstaat wanneer personen contact en ervaringen opdoen met een andere cultuur. Dit proces beïnvloedt het gedrag van een persoon, alsmede zijn/haar attitudes (Phinney, Horenczyk, Liebkind & Vedder, 2001). Hierbij ontstaat een dynamiek tussen het behoud van de eigen achtergrondcultuur en de aanpassing aan de cultuur van het gastland. Berry (1992) heeft dit proces vertaald naar een wijdverspreid model van vier acculturatiestrategieën: integratie; assimilatie; separatie en marginalisatie. Integratie staat voor de wens om de eigen achtergrondcultuur te behouden, maar ook aanpassing aan de cultuur van het gastland aan te nemen. Integratie is de meest gewenste strategie bij minderheidsgroepen en jongeren die deze strategie aanhouden vertonen de beste psychologische en socioculturele adaptatie binnen de cultuur van het gastland (Lacante et al., 2007).

De wijze waarop immigranten zich aanpassen aan de Nederlandse cultuur is onder andere afhankelijk van de ervaringen die zij met de Nederlandse cultuur opdoen en de machtsverhoudingen tussen personen binnen de cultuur van oorsprong. De Turkse cultuur is een collectivistische cultuur: kinderen worden namelijk opgevoed met normen en waarden die zorg moeten dragen voor de sociale cohesie binnen de familie of het gezin (Smit, Driessen & Doesborgh, 2005). Zo ligt de nadruk op de loyaliteit aan de familie en ouders verwachten gehoorzaamheid en respect van hun kinderen. In Nederland is sprake van een individualistische cultuur met meer aandacht voor autonomie en individuele ontwikkeling (Lacante et al., 2007). Onder invloed van contacten met Nederlandse instellingen en de Nederlandse samenleving worden bepaalde elementen van de Nederlandse cultuur overgenomen door mensen van Turkse afkomst (Furnham, 1995). De school van het kind is een plaats waar de twee culturen met elkaar in contact komen en waar de waarden en normen van de twee culturen van elkaar kunnen verschillen. De kinderen van Turkse ouders die hun opvoeding baseren op de Nederlandse cultuur zullen zich op school meer op hun gemak voelen en meer van het aangeboden onderwijs profiteren (Driessen, 2002). Dit komt doordat de Nederlandse culturele waarden in de kern van het Nederlandse onderwijscurriculum verankerd zitten. Aanpassing aan deze waarden stimuleert academische integratie, wat zich vertaalt naar effectief leren en het verwerven van de juiste competenties (Andriessen & Phalet, 2002; Ward & Kennedy, 1993).

Crul en Vermeulen (2003) vonden dat jongeren uit de Turkse gemeenschap het gemiddeld minder goed doen in het onderwijs dan jongeren uit de meer open en individualistische Marokkaanse gemeenschap. De reden hiervoor is dat de hogere mate van openheid in de Marokkaanse cultuur jongeren meer kansen geeft om een onderwijs carrière uit te bouwen en zich meer aan te passen binnen de onderwijsomgeving. Verder vonden Andriessen en Phalet (2003) dat kinderen die een grote voorkeur hadden voor aanpassing aan de Nederlandse cultuur binnen de schoolcontext ook betere schoolprestaties behaalden. Volgens de onderzoekers ondersteunt dit het idee van opwaartse assimilatie, waarbij de aanpassing (assimilatie) aan de Nederlandse cultuur er voor zorgt dat het kind vaardigheden ontwikkelt die waarde hebben in de samenleving en op school.

Op basis van bovengenoemde onderzoeken ontstaat het idee dat Turkse ouders die zich meer identificeren met de Nederlandse cultuur mogelijk meer aandacht voor de individualiteit van het kind hebben en meer onafhankelijkheid bij het kind

stimuleren. Ook is het waarschijnlijk dat zij thuis meer Nederlands spreken en meer voldoen aan de verwachtingen van het Nederlandse onderwijssysteem, bijvoorbeeld met betrekking tot ouderbetrokkenheid. De mate van acculturatie van ouders kan via deze weg dus van invloed zijn op het gedrag van het kind op school, zijn/haar prestaties en zijn/haar attitudes (Dumka, Gonzales, Bonds & Millsap, 2008).

Onder de schoolattitude van het kind wordt in dit onderzoek de manier waarop het kind tegen zijn/haar eigen schoolmotivatie en schoolse competenties aankijkt verstaan. Deze motivationele aspecten zijn belangrijk voor schoolsucces. Onderzoek door Green, Liem, Martin, Colmar, Marsh en McInerney (2012) laat bijvoorbeeld zien dat motivatie voor school en een positief beeld over de eigen competenties in direct positief verband staan met toetsprestaties. De onderzoekers benoemen tevens dat deze psychologische factoren een sleutelrol spelen in het onderzoeken van schoolse prestaties. Het idee is hierbij dat positieve gedachten over de eigen competenties en motivatie het streven naar schoolsucces stimuleren en dat de negatieve equivalenten van deze aspecten het streven naar schoolsucces juist afremmen of ondermijnen. Dit effect blijft zelfs na controle voor het positieve effect van eerdere schoolprestaties bestaan. Daarnaast heeft plezier in school een positief effect op het geestelijk welbevinden van de leerling (Van Nuland, 2011). De transitie naar het middelbaar onderwijs is een belangrijke gebeurtenis in de schoolloopbaan van het kind. In deze periode wordt bijvoorbeeld meer nadruk gelegd op schoolprestatie en het ontwikkelen van onafhankelijkheid. Daarom vormt dit een belangrijke periode om de motivatie van de leerling te onderzoeken.

Onderzoeksvragen

Op basis van bovengenoemde onderzoeken wordt allereerst verwacht dat er een verband bestaat tussen de acculturatie en schoolattitude van de ouder en tussen de acculturatie, schoolattitude en schoolprestaties van het kind. Ook is de verwachting dat de ouder een bepaalde invloed heeft op het kind die er voor zorgt dat er een verband bestaat tussen de ouder- en kindvariabelen. Zo wordt verwacht dat er een positief verband bestaat tussen de acculturatie en schoolattitude van de ouder en de acculturatie, schoolattitude en schoolprestaties van het kind.

Om te toetsen in welke mate de oudervariabelen voorspellend zijn voor de kindvariabelen zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

1. In hoeverre zijn de acculturatie en schoolattitude van de ouder voorspellend voor de schoolattitude van het kind?

2. In hoeverre zijn de acculturatie en schoolattitude van de ouder voorspellend voor de acculturatie van het kind?
3. In hoeverre zijn de acculturatie en schoolattitude van zowel ouder als kind voorspellend voor de schoolprestaties van het kind?

De vierde en vijfde onderzoeksvraag gaan in op de vraag of de kindvariabelen een mediërende rol spelen in de verbanden tussen de acculturatie en schoolattitude van de ouder en de schoolprestaties van het kind:

4. In hoeverre spelen de acculturatie en schoolattitude van het kind een mediërende rol in het verband tussen de schoolattitude van de ouder en de schoolprestaties van het kind?
5. In hoeverre spelen de acculturatie en schoolattitude van het kind een mediërende rol in het verband tussen de acculturatie van de ouder en de schoolprestaties van het kind?

De verwachting is hierbij dat de kindvariabelen geheel of gedeeltelijk de verbanden tussen de oudervariabelen en de schoolprestaties van het kind verklaren.

Methode

Procedure

De analyses voor dit onderzoek zijn gebaseerd op zelfrapportage door de ouders en hun kinderen, die voor de transitie naar de middelbare school staan. De participanten ontvingen schriftelijke en eventueel ook mondelinge informatie over het onderzoek en een antwoordkaart met verzoek tot deelname. De participanten hebben allereerst bevestiging van deelname gegeven en de onderzoekers toestemming verleend voor de onderzoeksactiviteiten. Vervolgens hebben zij per post vragenlijsten ontvangen, welke zij bij het huisbezoek ingevuld konden overhandigen. De in dit onderzoek gebruikte data van de moeders zijn afkomstig uit het tweede deel van de oudervragenlijst, de data van de kinderen zijn afkomstig uit zowel het eerste als het tweede deel van de kindvragenlijst. Het eerste deel van de vragenlijst vulden moeder en kind voorafgaand aan het huisbezoek in, het tweede deel werd tijdens het huisbezoek ingevuld. Bij het huisbezoek zijn ook diverse andere gegevens verzameld en meetinstrumenten gebruikt, met aanwezigheid van twee onderzoekers. Deze gegevens worden gebruikt in het grotere onderzoek De Volgende Stap. De ene onderzoeker verzorgde de afname bij het kind, terwijl de andere onderzoeker zich op hetzelfde moment richtte tot de moeder. Moeder en kind werden bij het invullen van de vragenlijsten zoveel mogelijk gescheiden gehouden.

Onderzoeksgroep

De onderzoeksgroep bestond uit 72 gezinnen. Alle participanten hebben een Turkse achtergrond en zijn geselecteerd op basis van hun gemeentelijke gegevens. De moeders van de kinderen zijn in Turkije geboren en voor hun 11e levensjaar naar Nederland verhuisd of in Nederland geboren en minimaal één van de ouders van moeder is in Turkije geboren. De vaders van de kinderen zijn van Turkse komaf en de kinderen zelf zijn in Nederland geboren. Kinderen of ouders met ontwikkelings-, fysieke of geestelijke beperkingen werden uitgesloten van het onderzoek.

Het jongste kind in het onderzoek was ten tijde van het huisbezoek 11.64 jaar oud en het oudste kind 13.43 jaar ($M = 12.34$). De verdeling van geslacht was vrijwel gelijk, aan het onderzoek deden namelijk 35 jongens en 37 meisjes mee. Zij volgden regulier basisonderwijs en zaten allemaal in groep 8. De kinderen hadden een gemiddelde CITO-score van 531.68 en scoorden hiermee als groep onder de norm die de Onderwijsinspectie in 2011 als minimum klassengemiddelde stelde, deze bedroeg namelijk 535.20 (Onderwijsinspectie, 2011).

De gemiddelde leeftijd van de moeders tijdens het huisbezoek bedroeg 37.01 jaar, met een minimum van 30.23 en een maximum van 45.94 jaar. De gezinnen bestonden uit maximaal 5 kinderen ($M = 2.69$) en hun ouders. Het opleidingsniveau van de moeders kon gescoord worden op één van 7 categorieën (1 = geen kwalificatie, 2 = lagere school, 3 = lager beroepsonderwijs, 4 = middelbaar beroepsonderwijs, 5 = voortgezet onderwijs, 6 = hoger onderwijs eerste trap, 7 = hoger onderwijs tweede trap) en bedroeg gemiddeld 3.43. Daarmee lag het gemiddelde opleidingsniveau van de moeders tussen het lager en middelbaar beroepsonderwijs.

Meetinstrumenten

De vragenlijsten zijn voor een groot deel opgebouwd uit schalen die in eerder onderzoek valide bleken om de constructen binnen deze specifieke onderzoeksgroep te meten (SIMCUR, 2009). Hieronder volgt een specifieke beschrijving van de meetinstrumenten en constructen die relevant zijn voor dit onderzoek.

Acculturatie. Zowel de moeder als het kind rapporteerden de mate van acculturatie aan de hand van een viertal items, afkomstig van de Acculturation Questionnaire – Short Form (AQ-SF, Leyendecker & Harwood). Hierbij gaven zij op een 5-punts Likert-schaal (1 = sterk mee oneens, 5 = sterk mee eens) aan in welke mate zij zich deel voelden van de Nederlandse en Turkse cultuur en in welke mate zij zichzelf als Nederlands en Turks zagen. Bij een lage score voelde de participant zich in geringe mate of helemaal niet deel van de Nederlandse en/of Turkse cultuur of zag hij/zij zichzelf in geringe mate of helemaal niet als Nederlands en/of Turks. Uit de exploratieve analyses bleek dat zowel de moeders ($M = 4.26$, $SD = .84$) als de kinderen ($M = 4.25$, $SD = .81$) zich in sterke mate als Turks zagen en zich ook sterk deel voelden van de Turkse cultuur ($M = 4.16$, $SD = .82$ voor moeders; $M = 4.00$, $SD = 1.07$ voor kinderen). In de gevoelens ten opzichte van de Nederlandse cultuur was duidelijker variatie aanwezig. Zo voelden zowel de moeders ($M = 3.79$, $SD = .90$) als de kinderen ($M = 3.49$, $SD = 1.18$) zich gemiddeld minder sterk een deel van de Nederlandse cultuur dan van de Turkse en vertoonden de scores een duidelijkere spreiding. Dit gold eveneens voor de mate waarin de moeders ($M = 2.95$, $SD = 1.25$) en kinderen ($M = 3.11$, $SD = 1.26$) zichzelf als Nederlands zagen. Ondanks dat zowel de items gericht op de Nederlandse als de Turkse cultuur een minimum van 1 en een maximum van 5 hadden lagen er duidelijk meer scores aan de lage kant bij beide Nederlandse items. Dit zorgde voor een duidelijkere spreiding van de scores op deze twee items. Dit maakt dat alleen de gemiddelde score op de twee items over de

Nederlandse cultuur de mate van acculturatie voor zowel moeder als kind vertegenwoordigen.

Schoolattitude. De schoolattitude van het kind wordt vertegenwoordigd door de gemiddelde score op vier items die gaan over de manier waarop het kind tegen zijn/haar eigen schoolmotivatie en schoolcompetentie aankijkt, afkomstig van The Eunice Kennedy Shriver National Institute of Child Health and Human Development (NICHD, 2010). Al deze items werden beantwoord op een 4-punts Likert-schaal (1 = helemaal niet waar, 4 = helemaal waar). Een hoge score duidt op een positieve motivatie voor schoolse zaken, dan wel op positieve gedachten over de eigen schoolse competentie. Uit de exploratieve analyses bleek dat vijf van de initiële 14 items over de schoolattitude van het kind duidelijke variatie en normaliteit vertoonden, namelijk: (1) “*School is saai*” ($M = 2.31, SD = .86$); (2) “*Ik doe het goed op school, zelfs bij moeilijke vakken*” ($M = 3.32, SD = .67$); (3) “*Ik doe mijn huiswerk ook wanneer er andere leuke dingen te doen zijn*” ($M = 2.85, SD = .90$); (4) “*Ik organiseer en plan mijn schoolwerk*” ($M = 3.19, SD = .79$) en (5) “*Onderwerpen leren is makkelijk voor mij*” ($M = 3.16, SD = .68$). Item (2), (3), (4) en (5) hadden voldoende lading op één factor. Deze lading varieerde van .46 tot .84. Item (1) “*School is saai*” laadde niet op dezelfde factor als de overige vier items en werd zodoende niet opgenomen in de dimensie *schoolattitude*.

Acht items die ontwikkeld zijn door betrokkenen binnen het project De Volgende Stap vormden de basis voor de schoolattitude van moeder. Op een 5-punts Likert-schaal konden de moeders aangeven in hoeverre zij de verantwoordelijkheid voor disciplineren, schoolprestaties en het leren van het kind bij de leraar vonden liggen (1 = geen verantwoordelijkheid, 5 = volle verantwoordelijkheid). Voor dit onderzoek was het theoretisch interessant om in te gaan op items die gaan over de verantwoordelijkheid die moeder aan de leraar toebedeelt, omdat onderzoek (Smit, Driessen & Doesborgh, 2005) laat zien dat de Turkse en Nederlandse attitude hierin verschillen. Twee van deze items hadden een duidelijke spreiding, namelijk de items die gaan over discipline ($M = 4.09, SD = .83$) en schoolprestaties ($M = 4.11, SD = .75$). Deze variabelen correleerden tevens hoog met elkaar ($r(72) = .68, p < .001$). De scores op deze items zijn gehercodeerd in drie categorieën: (1) matige verantwoordelijkheid bij de leraar, (2) grote verantwoordelijkheid bij de leraar en (3) volle verantwoordelijkheid bij de leraar. Uiteindelijk vertegenwoordigt de gemiddelde gehercodeerde score op deze twee variabelen de schoolattitude van de moeder.

Schoolprestaties. De schoolprestaties van het kind werden vertegenwoordigd door het middelbare schooladvies van de leraar, dat gerapporteerd werd door moeder. Dit advies blijkt vaak één van de beste voorspellers van toekomstig schoolsucces (Uiterwijk & Vallen, 2003). Tevens is deze uitkomstmaat voor vrijwel alle respondenten bekend, terwijl lang niet alle respondenten een CITO-score hadden. Sommige scholen gebruikten namelijk ook andere toetsingsinstrumenten, zoals de NIO-toets. Het middelbare schooladvies correleerde hoog met de beschikbare CITO-scores ($r(56) = .79, p < .001$) en is gehercodeerd in vier categorieën: (1) advies tot en met VMBO Basis/kader, (2) VMBO Theoretische leerweg, (3) VMBO/HAVO en HAVO en (4) HAVO/VWO en VWO. Voor de VMBO-adviezen die geen specificering gaven over het feit of de kinderen VMBO Kader of VMBO Theoretische leerweg geadviseerd kregen is op basis van de CITO-scores een categorie toegewezen. Een CITO-score van 534 of hoger betekende in dit geval een indeling in categorie (2) VMBO Theoretische leerweg, lagere scores werden ingedeeld in categorie (1) VMBO Basis/kader. Een CITO-score van 534 is de minimumscore voor directe toelating tot VMBO Theoretische leerweg (Onderwijs Consumenten Organisatie, 2013).

Data-analyse

Voorafgaand aan de data-analyses is per variabele een data-inspectie uitgevoerd. Hierbij werd gekeken naar de spreiding, normaliteit, uitbijters en missende waarden van de scores. Ook is getoetst of aan de assumpties van de specifieke toetsen voldaan werd.

Met factoranalyses werd onderzocht of meerdere variabelen die theoretisch aan elkaar gelinkt worden gereduceerd konden worden tot een kleiner aantal variabelen. Op deze manier werd bijvoorbeeld getoetst of het verantwoord was om de variabelen die betrekking hadden op de schoolattitude van het kind samen te vatten in één dimensie. Correlaties zijn gebruikt om de samenhang tussen de variabelen te onderzoeken. Zo werd bijvoorbeeld de samenhang tussen de acculturatie van moeder en de acculturatie van het kind onderzocht en de samenhang tussen de acculturatie van moeder en haar schoolattitude.

Mediatieanalyses zijn gebruikt om te toetsen in hoeverre de acculturatie en schoolattitude van het kind een mediërende rol spelen in de verbanden van de acculturatie en schoolattitude van de moeder met de schoolprestaties van het kind. Het doel is hierbij om te onderzoeken waarom de moedervariabelen invloed hebben op de

schoolprestaties van het kind. De verwachting was hierbij dat de moedervariabelen invloed hebben op de acculturatie en schoolattitude van het kind, welke weer in verband staan met de schoolprestaties van het kind. In deze mediatieanalyses zijn de voorwaarden van Baron en Kenny (1986) aangehouden. Dit betekent dat door middel van een regressieanalyse eerst het verband tussen bijvoorbeeld de acculturatie en schoolattitude van de moeder en de schoolprestaties van het kind is getoetst. In stap 2 werd door middel van een regressieanalyse het verband tussen de acculturatie en schoolattitude van de moeder en de acculturatie van het kind getoetst. In stap 3 werd met een regressieanalyse het verband tussen de acculturatie van het kind en zijn/haar schoolprestaties getoetst. Wanneer er in stap 1 tot en met stap 3 significante verbanden werden gevonden werd overgegaan tot stap 4. In deze laatste stap werd de hypothese over de mediërende invloed van de kindvariabelen ondersteund wanneer een multipale regressieanalyse liet zien dat het directe verband tussen de acculturatie en schoolattitude van de moeder en de schoolprestaties van het kind niet significant was wanneer ook de acculturatie van het kind als voorspeller van zijn/haar prestaties werd meegenomen. In dat geval is er sprake van volledige mediatie. Als zowel de acculturatie van de moeder als het kind de schoolprestaties significant voorspellen is er sprake van partiële mediatie.

Omdat de Turkse populatie in Nederland gemiddeld een lagere sociaal-economische status (SES) heeft dan de Nederlandse populatie is in de analyses in dit onderzoek gecontroleerd voor indicatoren van SES, in dit geval opleidingsniveau en inkomen. Deze variabelen zijn als covariaten meegenomen in de analyses.

Resultaten

Data inspectie

Een analyse van de missende waarden liet zien dat 21 van de 72 initiële respondenten missende waarden vertoonden op minstens één van de constructen die gebruikt werden in het huidige onderzoek. Drie van deze 21 respondenten misten een score op één item van een bepaald construct. Voor deze scores is vervolgens een geschatte waarde ingevoerd, gelijk aan de gemiddelde score van de respondent op de overige items binnen het betreffende construct. Dit maakt dat uiteindelijk de data van 53 respondenten compleet waren en gebruikt zijn in de analyses.

In tabel 1 zijn de beschrijvende gegevens van de numerieke variabelen weergegeven. Hierin is te zien dat alle moeder- en kindvariabelen normaal verdeeld zijn. Daar komt bij dat geen van de variabelen een score had die meer dan 3.29 standaarddeviaties van het gemiddelde aflag en dat er geen uitbijters waren.

De mate van acculturatie van moeder en kind verschilden niet significant van elkaar ($t(52) = -.22, p = .83$). De gemiddelde score van beide groepen houdt in dat zij zich, gemiddeld gezien, in redelijk sterke mate Nederlands voelen. De schoolattituden van moeder en kind kennen een verschillende samenstelling en kunnen theoretisch gezien niet duidelijk met elkaar vergeleken worden. De gemiddelde schoolattitude van het kind ($M = 3.08$) duidt op een positieve attitude ten aanzien van de eigen schoolgang, terwijl de gemiddelde schoolattitude van moeder ($M = 1.75$) de gedachte vertegenwoordigt dat de leraar van het kind in grote mate verantwoordelijk is voor de disciplineren en schoolprestaties van het kind. De gemiddelde schoolprestaties van het kind ($M = 2.30$) duiden op het feit dat de kinderen in de onderzoeksgroep gemiddeld het advies krijgen om de theoretische leerweg van het VMBO te gaan volgen.

Tabel 1

Beschrijvende gegevens van de verdeling van acculturatie, schoolattitude en schoolprestaties

	M	SD	Min.	Max.	Z skewness	Z kurtosis
Acculturatie kind	3.34	1.07	1.00	5.00	-0.77	-1.03
Acculturatie moeder	3.38	0.99	1.00	5.00	-0.24	-0.84
Schoolattitude kind	3.08	0.60	1.75	4.00	-0.24	-1.55
Schoolattitude moeder	1.75	0.59	1.00	3.00	0.27	-0.58
Schoolprestaties kind	2.30	1.08	1.00	4.00	0.63	-1.93

Noot. N = 53.

Correlaties

De samenhang tussen de ouder- en kindvariabelen is weergegeven in tabel 2. Hierin is te zien dat twee van de moedervariabelen significant met elkaar in verband stonden, namelijk de acculturatie van moeder en haar opleidingsniveau. Dit is een matig positief verband en houdt in dat moeders die zichzelf in hogere mate Nederlands voelen gemiddeld een hoger opleidingsniveau hebben. Geen van de onderling getoetste kindvariabelen stonden in significant verband met elkaar, al bleek in de correlatie tussen de schoolattitude van het kind en zijn/haar schoolprestaties wel een positieve trend zichtbaar ($r(53) = .25, p = .07$). De acculturatie van de moeder bleek wel met een tweetal kindvariabelen in verband te staan. Zo is er een significante correlatie gevonden tussen de acculturatie van de moeder en de acculturatie van het kind. Dit verband houdt in dat kinderen van moeders met een hogere mate van acculturatie zichzelf, gemiddeld gezien, ook in hogere mate Nederlander of deel van de Nederlandse cultuur voelen. Daarnaast is er een positief verband gevonden tussen de acculturatie van de moeder en de schoolprestaties van het kind. Ook dit is een matig verband en houdt in dat kinderen van moeders die zichzelf in hoge mate Nederlands of deel van de Nederlandse cultuur voelen, gemiddeld gezien betere schoolprestaties vertonen.

De covariaten in het huidige onderzoek bleken enkele significante verbanden met de overige variabelen te laten zien. Zo stond het opleidingsniveau van vader in positief significant verband met de schoolprestaties van het kind. Dit matige verband houdt in dat kinderen van vaders met een hoger opleidingsniveau gemiddeld hogere schoolprestaties behalen. Het jaarlijks gezinsinkomen stond in positief significant verband met zowel de schoolprestaties als de schoolattitude van het kind. Dit betekent

dat kinderen van gezinnen met een hoog jaarlijks gezinsinkomen gemiddeld positievere gedachten over hun eigen schoolgang hebben en hogere schoolprestaties behalen.

Tabel 2
Correlaties tussen acculturatie, schoolattitude, schoolprestaties, opleidingsniveau en gezinsinkomen

	1	2	3	4	5	6	7	8
1. Acculturatie kind	-							
2. Acculturatie moeder	.28*	-						
3. Schoolattitude kind	.21	.12	-					
4. Schoolattitude moeder	-.03	-.10	-.04	-				
5. Schoolprestaties kind	.20	.32*	.25	-.06	-			
6. Opleidingsniveau moeder	.10	.27*	.27	.09	.24	-		
7. Opleidingsniveau vader	.26	.17	.14	.16	.30*	.32*	-	
8. Jaarlijks gezinsinkomen	.25	.17	.51**	-.02	.47**	.42**	.41**	-

* $p < .05$

** $p < .01$

Mediatie

Om te toetsen in hoeverre de kindvariabelen een mediërende rol spelen in de verbanden tussen de acculturatie en schoolattitude van de moeder en de schoolprestaties van het kind zijn de stappen van Baron en Kenny (1986) gevolgd. De genoemde resultaten zijn gecontroleerd voor de sociaaleconomische status van het gezin. In een tweetal gevallen bleek deze controlevariabele een onderscheidende impact te hebben op het significantieniveau van de resultaten. Het gaat hierbij om de verbanden van de acculturatie van moeder met de acculturatie en schoolprestaties van het kind. In deze gevallen zijn ook de resultaten van de analyses zonder de controlevariabele genoemd.

Acculturatie en schoolattitude van moeder en schoolprestaties van het kind. Allereerst zijn door middel van regressieanalyses de verbanden van de acculturatie en schoolattitude van moeder met de schoolprestaties van het kind getoetst. Uit deze analyses bleek dat een deel van de variantie in de schoolprestaties van het kind verklaard werd door de acculturatie van moeder (*Adjusted R*² = .09, $p < .05$). De mate van acculturatie van moeder bleek zo in eerste instantie in significante relatie verband te staan met de schoolprestaties van het kind ($\beta = .32$, $t(51) = 2.43$, $p < .05$). Deze

significante verband hield echter geen stand na controle voor het opleidingsniveau van de ouders en het jaarlijkse gezinsinkomen (indicatoren voor de SES van het gezin) ($\beta = .21$, $t(43) = 1.47$, $p = .15$). Ook het verband tussen de schoolattitude van moeder en de schoolprestaties van het kind bleek niet significant ($\beta = .13$, $t(43) = .91$, $p = .37$).

Acculturatie en schoolattitude van moeder en kind. In deze stap zijn de verbanden tussen de acculturatie en schoolattitude van moeder en die van het kind onderzocht. In eerste instantie stond de acculturatie van moeder in significante verband met de acculturatie van het kind ($\beta = .28$, $t(51) = 2.09$, $p < .05$). Dit komt overeen met de eerder gevonden significante correlatie. Na controle voor de SES van het gezin liet dit verband echter enkel een positieve trend zien ($\beta = .30$, $t(43) = 1.98$, $p = .05$). Ook in de relatie tussen de acculturatie van moeder en de schoolattitude van het kind werd geen significant verband gevonden ($\beta = .01$, $t(43) = -.78$, $p = .96$). De schoolattitude van moeder bleek niet in significant verband te staan met de acculturatie van het kind ($\beta = -.18$, $t(43) = -1.17$, $p = .25$), noch met de schoolattitude van het kind ($\beta = .01$, $t(43) = -0.02$, $p = .99$).

Acculturatie en schoolattitude van het kind en zijn/haar schoolprestaties. In deze derde stap van het mediatiemodel volgens Baron en Kenny (1986) werd de relatie tussen de mogelijke mediators, de acculturatie en schoolattitude van het kind, en de schoolprestaties van het kind getoetst. Zowel de acculturatie ($\beta = .17$, $t(43) = 1.15$, $p = .26$) als de schoolattitude van het kind ($\beta = .07$, $t(43) = .40$, $p = .69$) bleken niet in significant verband tot de schoolprestaties van het kind te staan. Dit kwam overeen met de eerder getoetste correlaties, welke ook geen significante samenhang lieten zien. Hieruit kon geconcludeerd worden dat geen van de mogelijke mediators in significant verband stond met de uitkomstvariabele, waardoor niet overgegaan kon worden tot de laatste stap van het mediatiemodel en deze zodoende niet getoetst kon worden.

Sociaaleconomisch status van het gezin en de schoolprestaties van het kind. Uit de eerder getoetste correlaties in tabel 2 kon opgemaakt worden dat vooral het jaarlijks gezinsinkomen in verband kon worden gebracht met de belangrijkste uitkomstvariabele in het huidige onderzoek: de schoolprestaties van het kind. Daar komt bij dat uit bovenstaande regressieanalyses is gebleken dat deze variabele een impact heeft als controlevariabele in de analyses. Daarom is middels een regressieanalyse gekeken of het jaarlijks gezinsinkomen in significant verband stond met de schoolprestaties van het kind, waarbij gecontroleerd werd voor de overige

indicatoren van de SES van het gezin: het opleidingsniveau van vader en moeder. De regressieanalyse liet zien dat het jaarlijks gezinsinkomen inderdaad in significante verband stond met de schoolprestaties van het kind ($\beta = .37$, $t(43) = 2.34$, $p < .05$). Twintig procent van de variantie in de schoolprestaties van de kinderen kon verklaard worden door de hoogte van het jaarlijks gezinsinkomen.

Om dit verband verder uit te diepen is onderzocht of de acculturatie en schoolattitude van zowel moeder als kind een mediërende rol in het verband tussen het jaarlijks gezinsinkomen en de schoolprestaties van het kind spelen. Geen van de mediatiemodellen werd echter ondersteund omdat in een regressiemodel met het jaarlijksgezinsinkomen als predictor en opleidingsniveau van beide ouders als controlevariabele geen van de mogelijke mediators in significante verband stond met de schoolprestaties van het kind.

Discussie

In dit onderzoek is de rol van de schoolattitude en acculturatie van moeder bij de schoolattitude, acculturatie en schoolprestaties van het kind onderzocht. De analyses lieten enkele significante correlaties tussen deze moeder- en kindvariabelen zien. Een indicator van de sociaaleconomische status (SES) van het gezin, het jaarlijks gezinsinkomen, bleek als controlevariabele invloed te hebben op het significantieniveau van de verbanden tussen de moeder- en kindvariabelen. Deze hielden namelijk geen stand na controle voor de SES van het gezin. Ook stond het jaarlijks gezinsinkomen op zichzelf in verband met onder andere de schoolprestaties van het kind: kinderen van gezinnen met een hoog jaarlijks gezinsinkomen haalden gemiddeld betere schoolprestaties. SES bleek op deze manier de onderliggende verklarende variabele in het verband tussen de acculturatie van moeder en de acculturatie en schoolprestaties van het kind.

De verwachting was dat zowel de acculturatie als de schoolattitude van moeder in significante verband met de schoolprestaties van het kind zouden staan. Het verband tussen de acculturatie van moeder en de schoolprestaties van het kind was op zichzelf significant, maar hield geen stand na controle voor de SES van het gezin. Acculturatie en SES hebben invloed op de schoolprestaties van het kind, waarbij de sociaaleconomische status volgens Lacante et al. (2007) vaak de eerste invloed uitoefent. Ook in het huidige onderzoek is invloed van beide variabelen op de schoolprestaties van het kind gevonden, maar de sociaaleconomische status van het gezin blijkt doorslaggevend.

Het ontbreken van een verband tussen de schoolattitude van moeder en de schoolprestaties van het kind kan wellicht verklaard worden doordat in dit onderzoek slechts een aspect van de schoolattitude is meegenomen, terwijl schoolattitude in werkelijkheid bepaald wordt door meerdere complexe processen. Zo wordt de schoolattitude van een ouder door vooral gezien vanuit de betrokkenheid die de ouder bij de school en de schoolgang van het kind laat zien (Fan & Chen, 2001; Smit, Driessen & Doesborgh, 2005). Hieronder vallen bijvoorbeeld: voorzien in basisvoorwaarden; communicatie met de school; vrijwilligershulp; thuis steun verlenen; deelname aan besluitvorming en het afstemmen van de gedeelde verantwoordelijkheid tussen de school en de ouders. Hieruit valt op te maken dat de schoolattitude van een ouder uit meerdere dimensies kan bestaan. In het huidige onderzoek is slechts één van deze dimensies onderzocht: de mate van

verantwoordelijkheid die moeder aan de leerkracht toebedeelt. De mogelijke onderverteegenwoordiging van bepaalde dimensies van het begrip schoolattitude zou dus een reden kunnen zijn dat er geen verband is gevonden tussen de schoolattitude van moeder en de schoolprestaties van het kind. Het verwachte verband tussen de schoolattitude van moeder en de acculturatie en schoolattitude van het kind werd in het huidige onderzoek ook niet gevonden. De meest waarschijnlijke verklaring ligt ook hierbij in de onderverteegenwoordiging van aspecten die met de schoolattitude van moeder te maken hebben.

De resultaten van de analyses lieten zien dat er een verband bestaat tussen de acculturatie van moeder en kind: naarmate moeders een hogere mate van acculturatie hebben, hebben kinderen ook een hogere mate van acculturatie. Ook dit verband bleek echter dusdanig beïnvloed te worden door de SES van het gezin dat deze niet langer stand hield na controle voor deze variabele. Na de controle voor de SES liet de analyse wel een positieve trend zien. De geringe steekproefgrootte in het huidige onderzoek is mogelijk de reden voor het ontbreken van een significante relatie tussen de acculturatie van moeder en kind. Een andere mogelijke verklaring ligt in het feit dat opvattingen over de eigen (culturele) identiteit per context kunnen verschillen. Andriessen en Phalet (2003) concludeerden bijvoorbeeld dat de houding ten opzichte van de Nederlandse cultuur onder allochtone jongeren thuis anders kan zijn dan op school. Het is dus mogelijk dat acculturatie in het huidige onderzoek door moeder en kind niet vanuit hetzelfde oogpunt benaderd werd. De acculturatievragen waren voor moeder en kind hetzelfde, maar de manier waarop zij tegen de vragen aankeken zou voor moeder en kind kunnen verschillen. Naast de acculturatievragen hebben de kinderen voornamelijk vragen met een schools karakter beantwoord, waardoor zij acculturatie vooral vanuit de schoolse context benaderd kunnen hebben, terwijl dit voor de moeders in mindere mate het geval was. Dit verschil is een mogelijke verklaring voor het ontbreken van een duidelijk verband tussen de acculturatie van moeder en kind.

De acculturatie van moeder stond niet in verband met de schoolattitude van het kind. Dit terwijl de verwachting was dat moeders die zich in sterkere mate Nederlands voelen kinderen hebben die gemiddeld gezien positiever denken over hun eigen schoolgang, bijvoorbeeld omdat binnen de opvoeding meer ruimte is voor waarden die overeenkomen met die van het Nederlandse onderwijssysteem (Andriessen & Phalet, 2003). De reden voor het ontbreken van dit verband ligt wellicht in het feit dat

er verschillende paden van acculturatie zijn die invloed kunnen hebben op de schoolgang van het kind. Zo is taal – ook een aspect van acculturatie – een middel om enerzijds de band met de Turkse cultuur te behouden en anderzijds aanpassing aan de Nederlandse cultuur te bewerkstelligen (Lacante et al., 2007). In het huidige onderzoek is naar één specifiek acculturatie-aspect gevraagd: de mate waarin moeder en kind zich Nederlands voelen. Het is goed mogelijk dat taal in sterker verband staat met de schoolattitude van het kind, omdat taalvaardigheid sterke invloed heeft op de begrijpelijkheid van de leerstof en de communicatie met leerkrachten en medeleerlingen (Lacante et al., 2007). Taalproblemen kunnen tot onzekerheid en dus een negatievere schoolattitude leiden. De invloed van de acculturatie van moeder op de schoolattitude van het kind kan zich in werkelijkheid dus voltrekken via andere mechanismen, die niet gemeten zijn in dit onderzoek.

Voorafgaand aan de analyses was de verwachting dat zowel de acculturatie als de schoolattitude van het kind in verband zouden staan met de schoolprestaties. De resultaten van de analyses ondersteunden deze verwachting echter niet. Ook hier is de invloed van acculturatie anders dan vooraf gedacht werd, maar nu enkel op het niveau van het kind zelf. Vooraf werd verondersteld dat kinderen die zich in sterkere mate Nederlands voelen gemiddeld gezien hogere schoolprestaties behalen. Dit zou komen doordat deze kinderen zich bijvoorbeeld gemakkelijker de vereiste schoolse en sociale competenties eigen kunnen maken. De reden voor het ontbreken van dit verband komt wellicht doordat het begrip acculturatie minstens twee attitudes omvat: de attitude ten opzichte van zowel de eigen achtergrondcultuur als de Nederlandse cultuur. Zo is de meest geprefereerde acculturatiestrategie – “integratie” – opgebouwd uit zowel het behoud van de eigen achtergrondcultuur als de aanpassing aan de Nederlandse cultuur (Berry, 1992). Ook Andriessen en Phalet (2003) concludeerden dat de meest succesvolle vorm van acculturatie deze twee aspecten omvat en dat het van belang is dat kinderen ruimte krijgen om zowel de achtergrondcultuur als de Nederlandse cultuur een plaats te geven. Op deze manier zouden kinderen in staat zijn om verbonden te blijven met de thuiscontext en tegelijkertijd de vereiste competenties op te doen die nodig zijn om te slagen in de Nederlandse samenleving en op school. Omdat in de analyses alleen is meegenomen in hoeverre de kinderen zich Nederlands voelen is het goed mogelijk dat slechts een deel van de volledige acculturatiestrategie van het kind is onderzocht, waardoor de verwachte resultaten niet gevonden zijn.

Zoals eerder aangegeven werd in het huidige onderzoek ook geen verband gevonden tussen de schoolattitude van het kind en zijn/haar schoolprestaties. De verwachting was dat kinderen die in hogere mate positief dachten over hun eigen schoolgang gemiddeld ook betere schoolprestaties hadden. Mogelijk hebben de kinderen veel sociaal wenselijke antwoorden gegeven op de vragen over hun eigen schoolgang, waardoor de daadwerkelijke variatie in attitudes niet in de data naar voren is gekomen. Het is voor te stellen dat de kinderen niet geheel vrij hebben durven antwoorden over hun eigen schoolgang binnen een onderzoek waarvan zij weten dat ook hun ouders en de school nauw betrokken zijn.

De vierde en vijfde onderzoeksvraag richtten zich op de vraag of de kindvariabelen een mediërende rol spelen in de vooraf verwachte relaties tussen de acculturatie en schoolattitude van moeder en de schoolprestaties van het kind. Omdat geen van de kindvariabelen in verband staan met de schoolprestaties van het kind was het niet mogelijk om de mediatiemodellen te toetsen.

De controlevariabele SES bleek in verband te staan met de schoolgang van het kind en van onderscheidende invloed te zijn op de resultaten uit het huidige onderzoek. Controle voor een specifieke indicator van de SES van het gezin, het jaarlijks gezinsinkomen, zorgde ervoor dat enkele relaties tussen de moeder- en kindvariabelen geen stand hielden. Uit de resultaten van de analyses kan geconcludeerd worden dat kinderen van gezinnen met een hoog jaarlijks gezinsinkomen gemiddeld betere schoolprestaties halen. Dit gegeven sluit aan op eerder onderzoek door Verkuyten, Thijs en Canatan (2001). De onderzoekers concludeerden dat de SES van het gezin in sterkere relatie tot schoolprestaties kan staan dan de cultuur van het gezin. Beiden hebben invloed op de schoolprestaties van het kind, waarbij de SES volgens Lacante et al. (2007) vaak de eerste invloed uitoefent. Dit zou de reden kunnen zijn waarom de significante verbanden tussen de moeder- en kindvariabelen geen stand hielden na controle voor de SES van het gezin. Het onderliggende mechanisme zou kunnen zijn dat kinderen uit lagere sociaaleconomische groepen zich aanpassen aan de beperkte verwachtingen vanuit de maatschappij. Dit zijn mogelijk ook de kinderen die binnen deze steekproef vielen. Door de beperkte verwachtingen worden deze kinderen gemiddeld vaker voorbereid op laaggeschoolde arbeid, terwijl kinderen uit de hogere sociaaleconomische groepen gemiddeld in de hogere opleidings- en arbeidsgroepen terecht komen.

Beperkingen

Het onderzoek *De Volgende Stap* vormt de basis voor het huidige onderzoek en is longitudinaal van aard. Het huidige onderzoek heeft echter data van één meetmoment gebruikt, waardoor het niet mogelijk was causale uitspraken te doen. De kinderen hebben de acculturatievragen voorafgaand aan het huisbezoek ingevuld, waarbij in dat geval niet gecontroleerd kon worden of zij de vragen onafhankelijk van de ouders hebben beantwoord. Hierdoor is het niet mogelijk wederzijdse invloed van moeder, kind en andere gezinsleden bij de beantwoording van de vragen uit te sluiten. Deze mogelijke wederzijdse invloed en de aanwezigheid van de onderzoekers tijdens het huisbezoek kunnen er bovendien voor gezorgd hebben dat de data beïnvloed zijn door sociaal wenselijke antwoorden.

Relevantie en aanbevelingen

De grote maatschappelijke diversiteit in Nederland laat zich ook sterk gelden in scholen, vooral in het basis- en middelbaar onderwijs. Vooral sinds de jaren '90 zijn er in Nederland veel onderzoeken naar de schoolloopbanen van de allochtone leerlingen uitgevoerd. Sindsdien is duidelijk geworden dat deze leerlingen gemiddeld gezien minder goed presteren en meer problemen ervaren tijdens hun schoolloopbaan (Lacante et al., 2007). Bovendien is gebleken dat zowel cultuur als sociaaleconomische status effect hebben op schoolattituden en schoolprestaties (Verkuyten, Thijs & Canatan, 2001). Het huidige onderzoek geeft inzicht in de rol die acculturatie, schoolattitude en SES spelen bij de schoolprestaties van kinderen met een Turkse achtergrond. Op deze manier draagt het huidige onderzoek bij aan de kennis over indicatoren van sociale integratie van één van de grootste immigrantenpopulaties in Nederland en Europa. Gebleken is dat met name de SES van het gezin in relatie staat tot de schoolprestaties van het kind. Kinderen van gezinnen met een hoog jaarlijks gezinsinkomen halen gemiddeld hogere schoolprestaties.

Het advies is om in vervolgonderzoek naar acculturatie, schoolattituden en de schoolprestaties van het kind een zo breed mogelijke interpretatie van acculturatie op te nemen, die ook factoren zoals culturele identiteit en taalgebruik omvat. Verschillende onderzoekers (Berry, 1992; Andriessen & Phalet, 2003) benoemen namelijk dat de mate van acculturatie per context kan verschillen en bovendien tweezijdig is: assimilatie enerzijds en behoud van de eigen achtergrondcultuur anderzijds. De onderzoeksmethode moet respondenten hierbij dus de ruimte geven om

in te gaan op hun mate van acculturatie per context (bijvoorbeeld thuis en op school) en per cultuur waarmee zij in contact staan. Ook zou in toekomstig onderzoek de invloed van de vader van het kind verder uitgediept moeten worden. Vaders kunnen namelijk een geheel eigen invloed op de schoolgang van hun kind hebben (Dumka et al., 2008). Bovendien zou er meer zekerheid over de constructen verkregen kunnen worden wanneer ook de leerkracht en de school bevroegd worden over de schoolgang van het kind en de schoolattitude van de ouder(s). Op deze manier kan ook een mogelijke ondervertegenwoordiging van het concept schoolattitude zo veel mogelijk ondervangen worden.

Conclusie

Uit het huidige onderzoek kan geconcludeerd worden dat de SES van het gezin een grote impact heeft op de schoolprestaties van kinderen met een Turkse achtergrond. Dit komt overeen met eerder gevonden verbanden tussen de SES van een persoon en zijn/haar onderwijspositie. Het verbeteren van de sociaaleconomische omstandigheden van deze gezinnen zou dus tot betere schoolprestaties van de kinderen kunnen leiden. Het vergroten en verbeteren van de (bij-)scholing en onderwijskansen van ouders en kinderen met een Turkse achtergrond zou een eerste aanzet tot het verbeteren van deze omstandigheden kunnen zijn. Concreet zou dit zich kunnen vertalen naar remediërende cursussen, gericht op bijvoorbeeld de taalvaardigheid. Daar komt bij dat de verwachtingen van, en positie in, de maatschappij bepalend kunnen zijn voor de schoolprestaties van deze kinderen (Andriessen & Phalet, 2003). Een andere belangrijke kwestie ligt dan ook mogelijk bij het doorbreken van deze *self-fulfilling prophecy*: lage verwachtingen van ouders, leerkrachten en de kinderen zelf dragen bij aan de problematische onderwijspositie van kinderen met een lage SES. Het gevaar van deze beperkte verwachtingen is dat er een systeem van zelfuitsluiting ontstaat. Brede interventies kunnen er voor zorgen dat alle kinderen via het onderwijs gelijkwaardige waardering en kansen krijgen. SES blijkt namelijk het meest invloedrijke aspect in de verbanden van de ouder- en gezinsfactoren met de schoolgang van het kind.

Referenties

- Andriessen, I. & Phalet, K. (2002). Acculturation and school success: A study among minority youth in the Netherlands. *Intercultural Education*, 13 (1), 21-36.
- Andriessen, I. & Phalet, K. (2003). Wanneer onderwijs werkt: Naar een contextuele benadering van acculturatie en schoolsucces van allochtone jongeren. *Migrantenstudies*, 19, 266-282.
- Arends-Toth, J. & Van de Vijver, F. J. R. (2004). Domains and dimensions in acculturation: Implicit theories of Turkish-Dutch. *International Journal of Intercultural Relations*, 28, 19–35.
- Arends-Toth, J. & Van de Vijver, F. J. R. (2003). Multiculturalism and acculturation: Views of Dutch and Turkish–Dutch. *European Journal of Social Psychology*, 33, 249–266.
- Baron, R.M. & Kenny, D.A. (1986). The moderator–mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51, 1173-1182.
- Berry, J.W. (1992). Acculturation and adaptation in a new society. *International Migration*, 30, 69-86.
- Berry, J.W., Phinney, J.S., Sam, D.L., Vedder, P. (2006). Immigrant youth: Acculturation, identity and adaptation. *Applied Psychology : An International Review* , 55(3), 303- 332.
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2001). *Thema: Ongelijke schoolsuccessen*, 10, 5. Voorburg/Heerlen: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Crul, M. & Vermeulen, H. (2003). The second generation in Europe. *International Migration Review*, 37(4), 965-986.
- Driessen, G. (2002). Ethnicity, forms of capital, and educational achievement. *International Review of Education*, 47, 513-538.
- Driessen, G. (2003). Family and child characteristics, child-rearing factors, and cognitive competence of young children. *Early Child Development and Care*, 173, 323-339.
- Driessen, G., Smit, F. & Slegers, P. (2005). Parental involvement and educational achievement. *British Educational Research Journal*, 31, 509-532.

- Dumka, L., Gonzales, N., Bonds, D. & Millsap, R. (2008). Academic success of Mexican origin adolescent boys and girls: the role of mothers' and fathers' parenting and cultural orientation. *Sex Roles*, 60, 588-599.
- Fan, X., & Chen, M. (2001). Parental involvement and students' academic achievement: A meta-analysis. *Educational Psychologie Review*, 13(1), 1-22.
- Furnham, A. & Erdmann, S. (1995). Psychological and socio-cultural variables as predictors of adjustment in cross-cultural transitions. *Psychologica*, 38, 238-251.
- Green, J., Liem, G.A., Martin, A.J., Colmar, S., Marsh, H.W. & McInerney, D. (2012). Academic motivation, self-concept, engagement, and performance in high school: Key processes from a longitudinal perspective. *Journal of Adolescence*, 35, 1111-1122.
- Lacante, M., Almaci, M., Van Esbroeck, R., Lens, W. & De Metsenaere, M. (2007). *Eindrapport OBPWO 03.03: Allochtonen in het hoger onderwijs*. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap.
- Nijstens, C. (1998). *Opvoeding in Turkse gezinnen in Nederland*. Uitgeverij Van Gorcum.
- Onderwijs Consumenten Organisatie (2013). Citoscores en schooladviezen: citobandbreedtes. Verkregen op 18 september, 2013, van <http://www.onderwijsconsument.nl/citoscores-en-schooladviezen-citobandbreedtes/>
- Onderwijsinspectie (2011). Normen Cito Eindtoets 2011. Verkregen op 11 september, 2013, van <http://www.onderwijsinspectie.nl/binaries/content/assets/Documents+algemeen/2011/Normen+Cito+Eindtoets+2011+definitief.pdf>
- Phinney, J.S., Horenczyk, G., Liebkind, K. & Vedder, P. (2001). Ethnic identity, immigration and well-being: an interactional perspective. *Journal of social issues*, 57(3), 493-510.
- Ricucci, R. (2008). Educating immigrant children in a 'newcomer' immigration country. A case study. *Intercultural Education*, 19(5), 449-460.
- SIMCUR (2009). Onderzoeksvoorstel: Social integration of migrant children: Uncovering family and school factors promoting resilience.

- Smit, F., Driessen, G. & Doesborgh, J. (2005). Opvattingen van allochtone ouders over onderwijs: tussen wens en realiteit: Een inventarisatie van de verwachtingen en wensen van ouders ten aanzien van de basisschool en educatieve activiteiten in Rotterdam. Verkregen op 21, december, 2012, van www.ru.nl/publish/pages/614017/allochtone_ouders.pdf
- The Eunice Kennedy Shriver National Institute of Child Health and Human Development [NICHD] (2009). The NICHD study of early child care and youth development. Child evaluation. Verkregen op 20, augustus, 2013, van <https://secc.rti.org/display.cfm?t=f&i=KBGR>
- The Eunice Kennedy Shriver National Institute of Child Health and Human Development [NICHD] (2009). The NICHD study of early child care and youth development. What I think about school. Verkregen op 20, augustus, 2013, van <https://secc.rti.org/display.cfm?t=f&i=FHV07G5>
- Uiterwijk, H., Vallen, T. (2003) Test bias and differential item functioning: A study on the suitability of the Cito primary education final test for second generation immigrant students in The Netherlands. *Studies in Educational Evaluation*, 29(2), 129-143.
- Van Nuland, H. (2001). *Eliciting classroom motivation: Not a piece of cake*. Leiden: Van Oenen.
- Verkuyten, M., Thijs, J. & Canatan, K. (2001) Achievement motivation and academic performance among Turkish early and young adolescents in the Netherlands. *Genetic, Social, and General Psychology Monographs*, 127, 378–408.
- Ward, C., & Kennedy, A. (1993). Psychological and sociocultural adjustment during cross-cultural transitions: A comparison of secondary students overseas and at home. *International Journal of Psychology*, 28, 129-147.